

En syg forskel – hvor er der ulighed i sundhed?

RØST den 18. januar 2024

Samarbejdsprojekt mellem Danske Regioner og Forskningsenheden for Almen Praksis i Aarhus

Peter Vedsted

Professor, forskningsleder, overlæge

Forskningsenheden for Almen Praksis i Aarhus & Universitetsklinik for Innovative Patientforløb, Institut for Klinisk Medicin, Aarhus Universitet

”En syg forskel” – Hasseris vs. Aalborg Ø i 2016

Definitioner

- **Geografisk ulighed:**
 - At din bopæl bestemmer din mulighed for sundhed
 - Også kaldet ”postnummer-lotteri”
- **Social ulighed:**
 - At sociale forhold bestemmer din risiko for og prognose af sygdom
 - Også kaldet ”den sociale gradient”
- **De to aspekter hænger sammen og bør indgå i en samlet indsats**

Sundhed og lighed

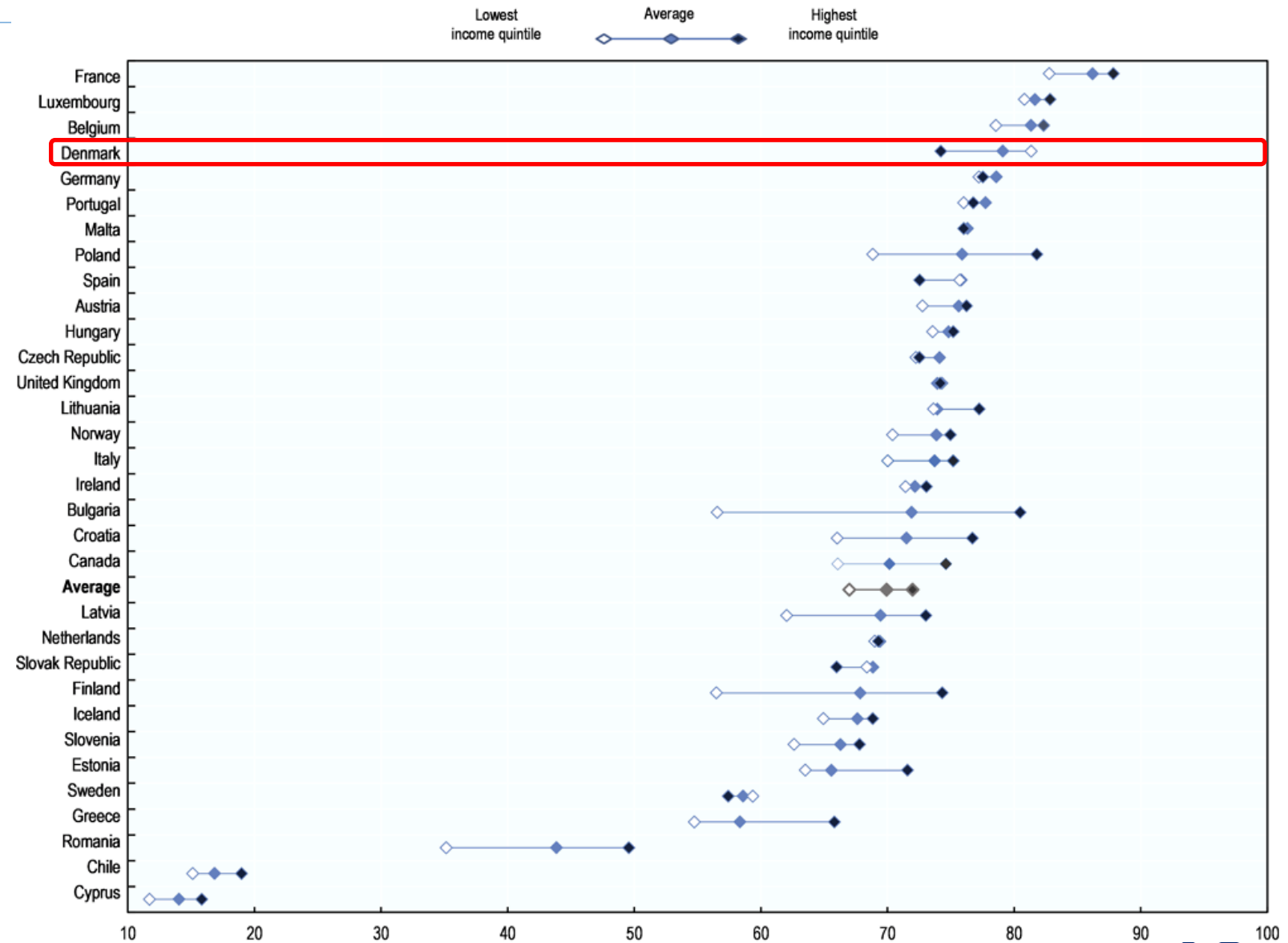
- **”Sundhedsvæsenet” er en af de vigtigste velfærdsgoder**
- **DERFOR: ”Let og lige adgang til sundhedsydelser”**
(Sundhedsloven § 2)

Hvordan går det med ”let og lige adgang”?

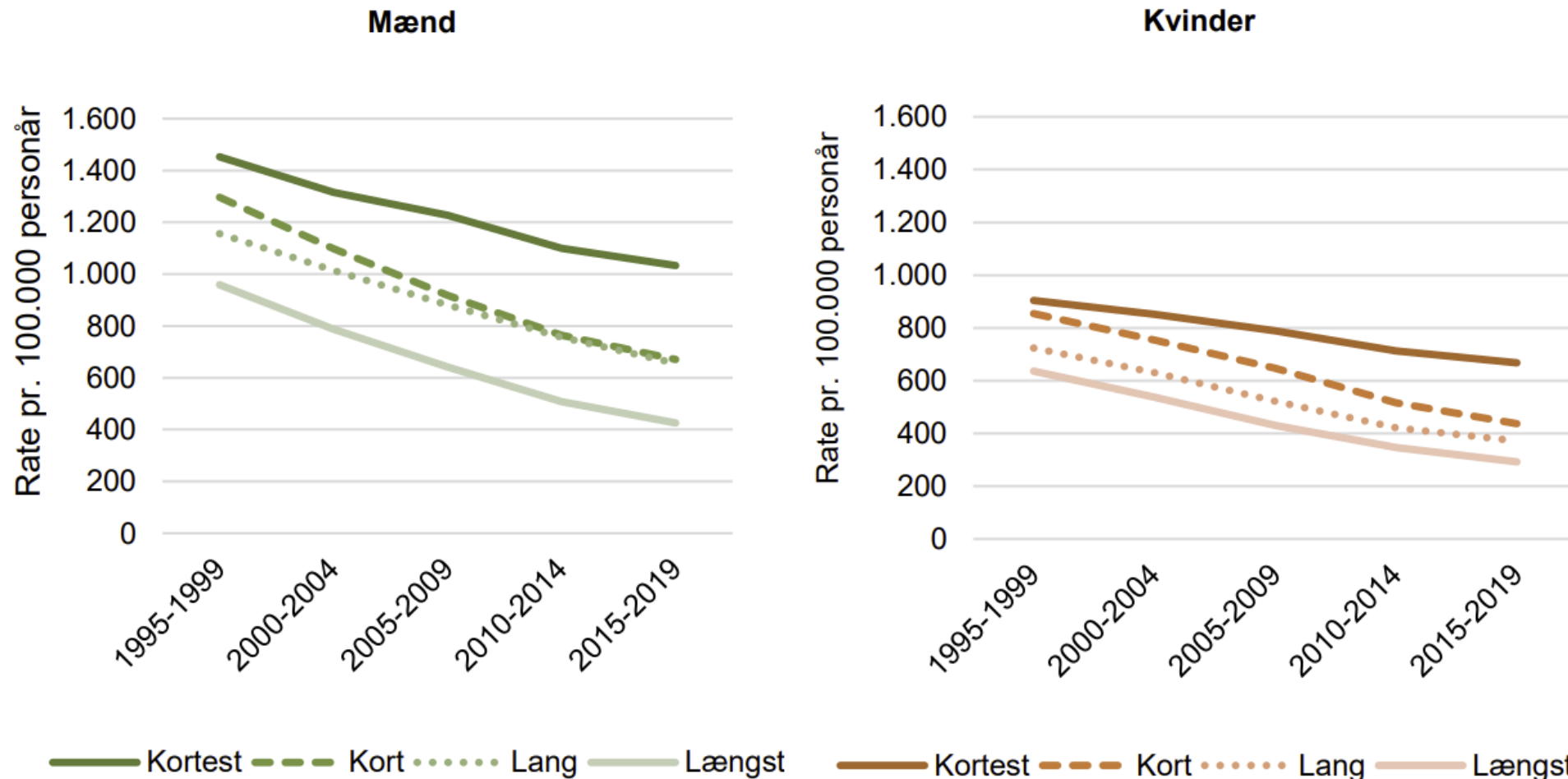
Andelen som har været mindst 1 gang hos prakt. læge

- Andelen høj!
- Lavere indkomst -> højere brug!

Det går godt! MEN,- stigende gradient i dødelighed!

Figur 1. Dødeligheden blandt personer i alderen 30-74 år, opdelt i fire uddannelsesgrupper. Årligt gennemsnit i perioden 1995 til 2019. Aldersstandardiserede rater pr. 100.000 personår

Kræver ressourcer i sundhedsvæsenet og samfundet

- 15-25 % af dødsfald/sygdom skyldes ulighed i sundhed
- Ca. 30 mia. kr. årligt (1,7 % af BNP) på at behandle ulighed i sundhed.
- Ca. 20 mia. på tabte indtægter
- I alt 50 mia. kr. årligt i Danmark

Jes Søgaard, DSI, 2008

Hvordan kommer vi videre fra ”let og lige adgang”?

Geografisk variation:

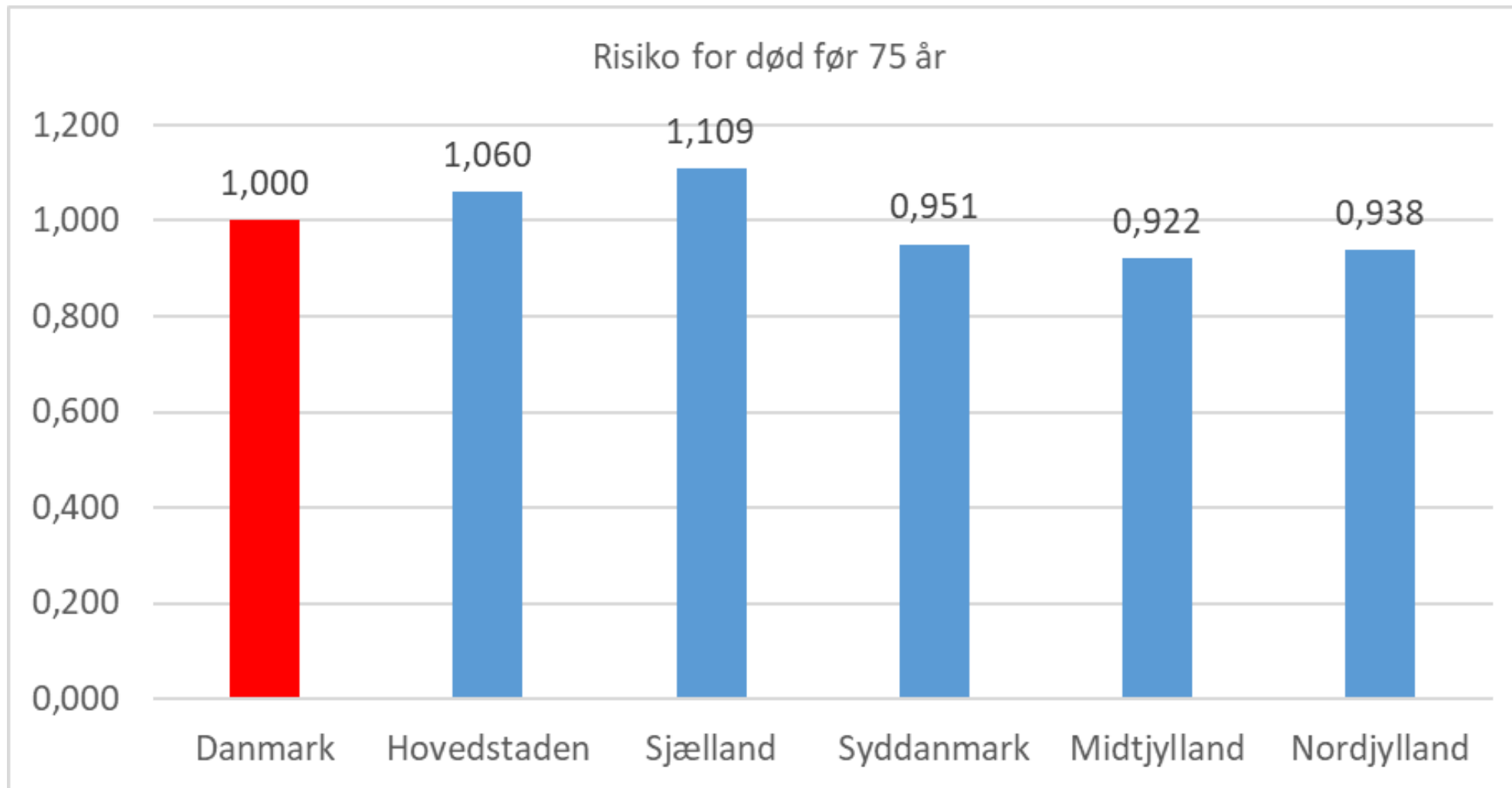
Risiko for "død før 75 år" og "kræft"

Eksempel på justering for sociodemografi

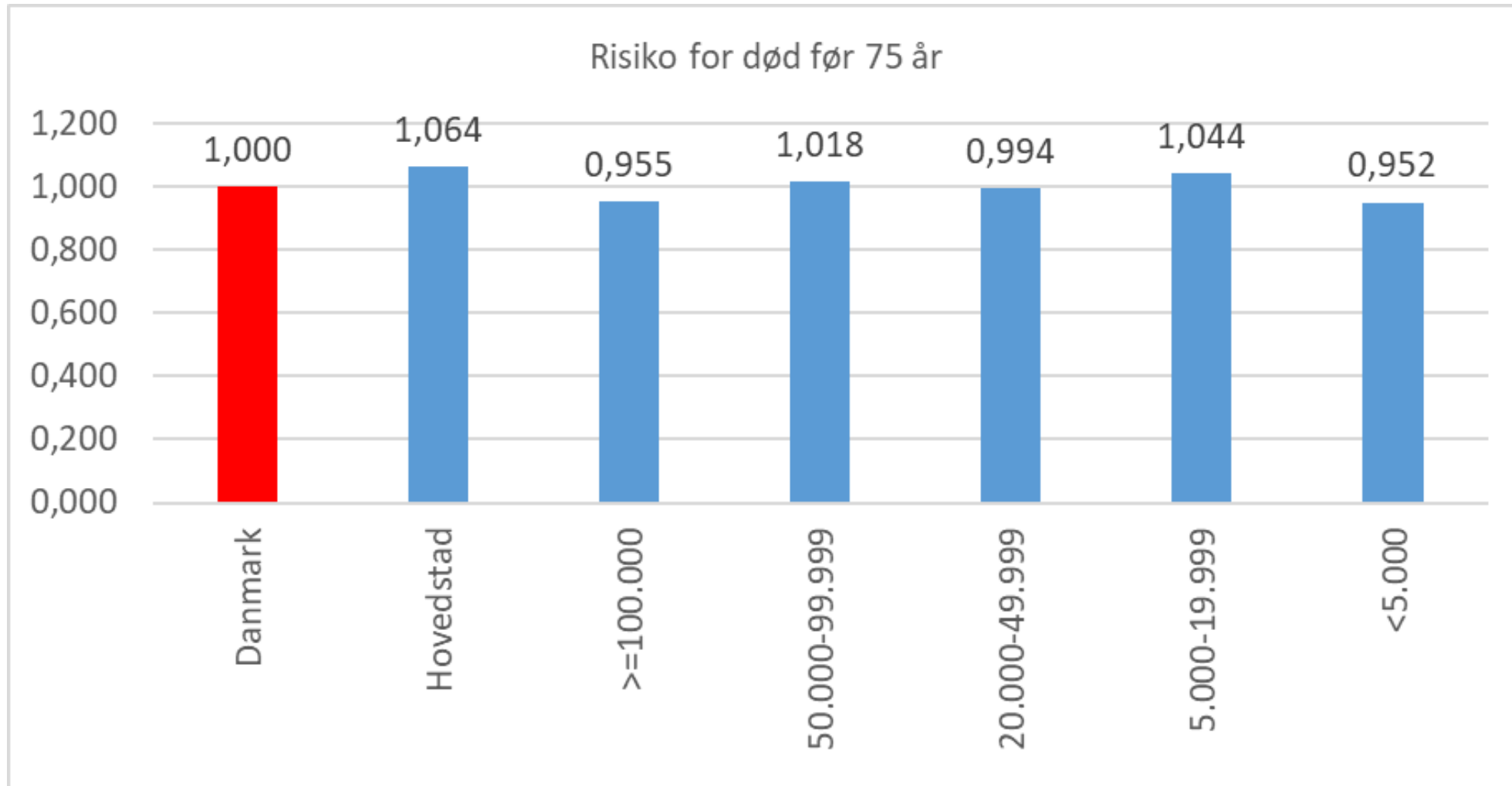
Vi standardiserer til hele Danmarks voksne befolkning

Risiko for død før 75 år	Rå tal	Køn	+ Alder	+ Civilstand	+ Uddannelse	+ Indkomst	+ udenfor arb.marked
København	0,763	0,765	1,239	1,065	1,121	1,073	1,081
Frederikshavn	1,291	1,287	1,025	1,063	1,023	0,991	1,008

Risiko for død før 75 år –variation mellem regioner

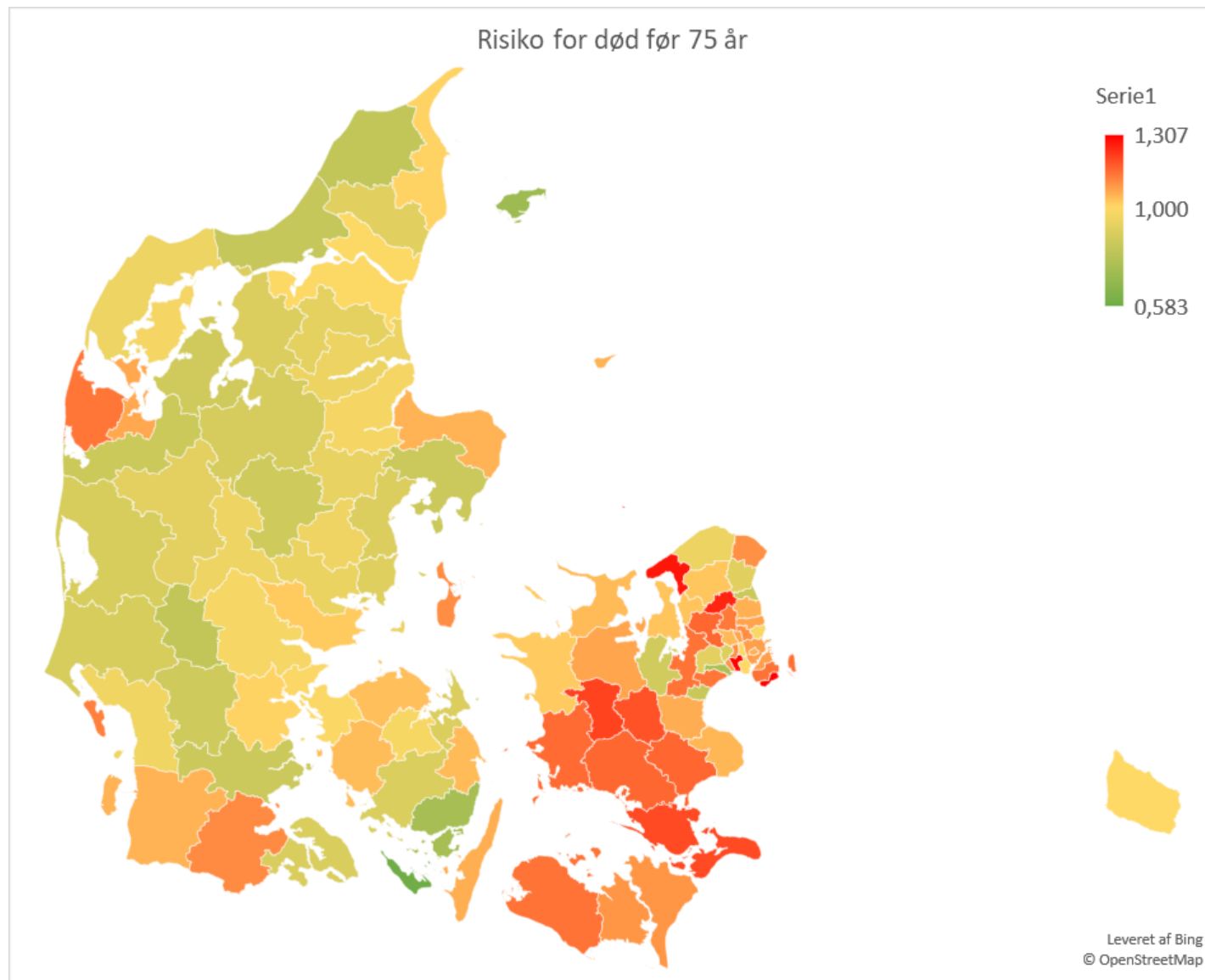
Risiko for død før 75 år – variation mellem by-land

Risiko for død før 75 år – variation mellem kommuner

Laveste risiko i:

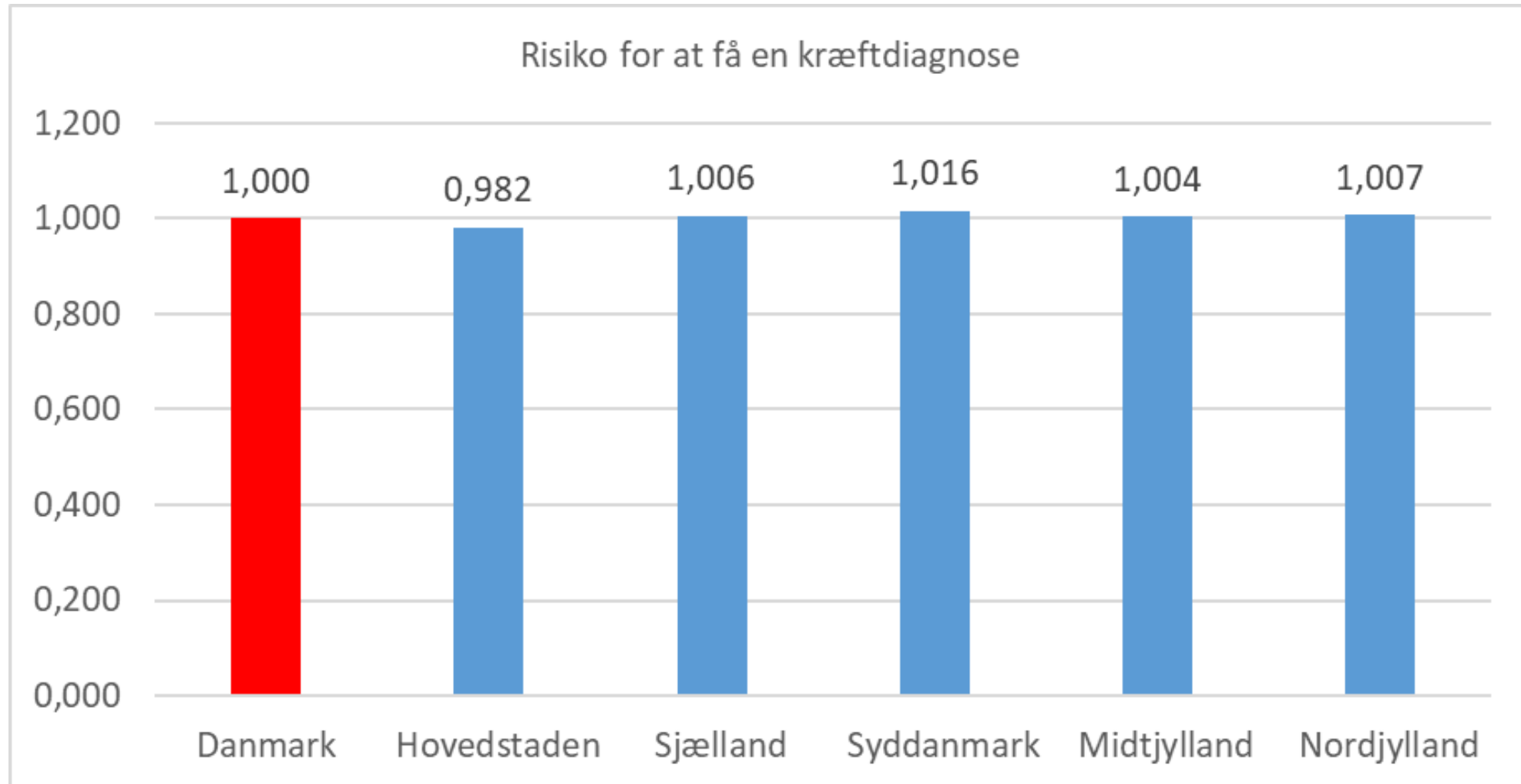
Ærø
Læsø
Svendborg
Ishøj

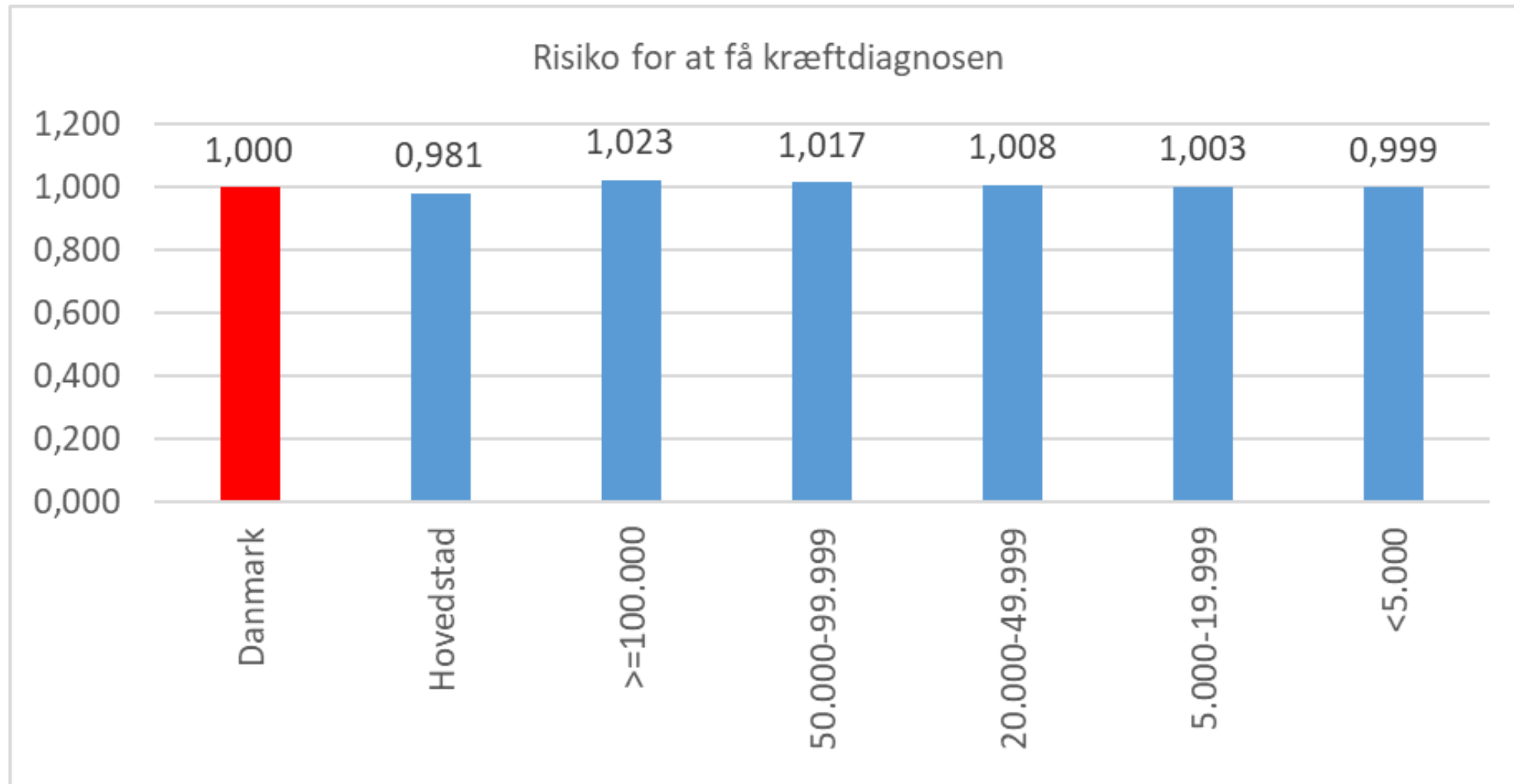
Højeste risiko i:

Allerød
Halsnæs
Brøndby
Dragør

Risiko for kræft – Variation mellem regioner

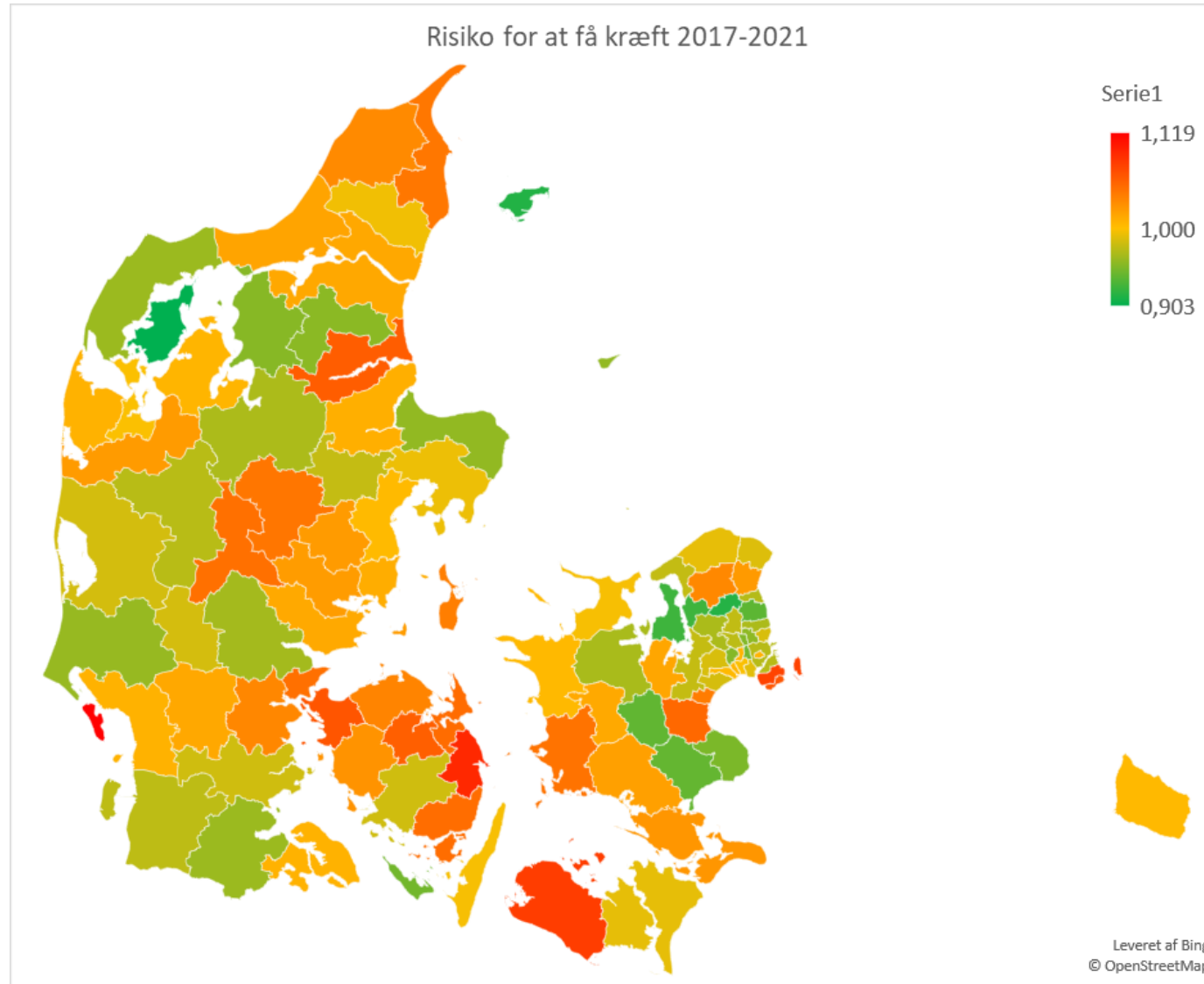
Risiko for kræft – Variation mellem by-land

Risiko for kræft – Variation mellem kommuner

Laveste risiko i:

Morsø
Læsø
Allerød
Frederikssund
Rudersdal

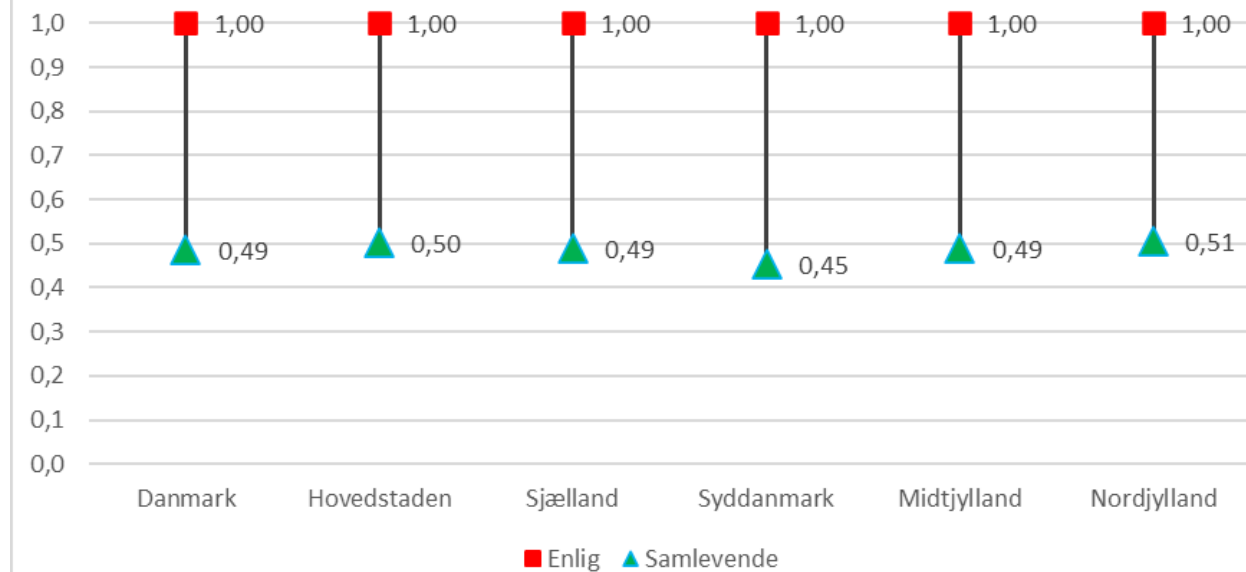
Højeste risiko i:

Fanø
Nyborg
Lolland
Tårnby
Dragør

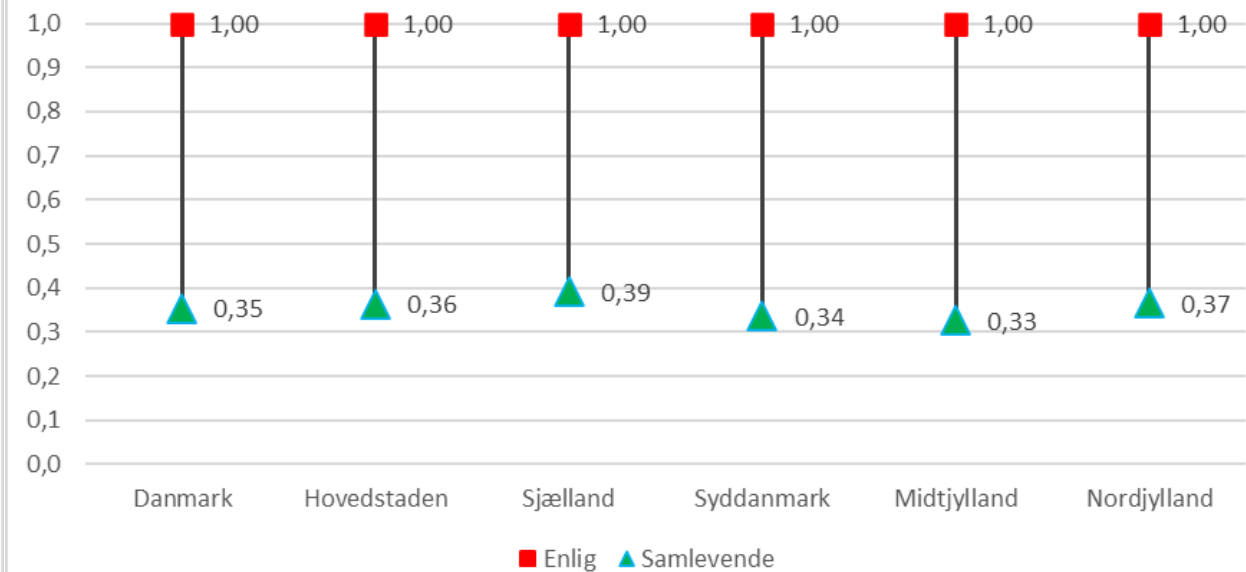
Social ulighed sundhed

Risiko for død før 75 år – Civilstand i Region

Risiko for død før 75 år - Kvinders civilstand

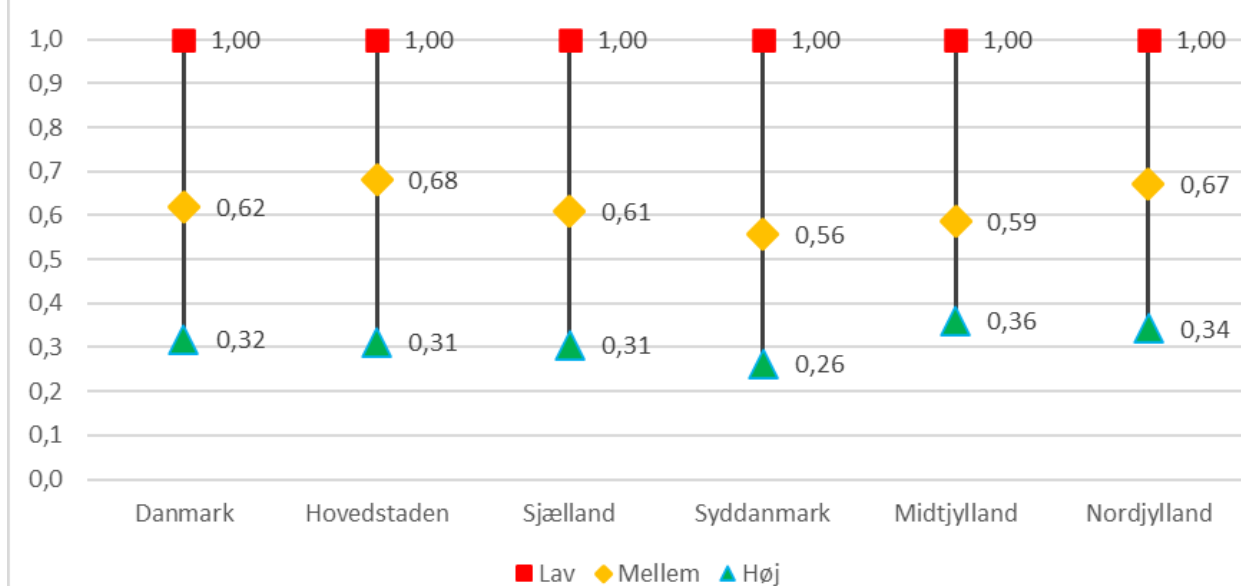

Risiko for at dø før 75 år - Mænds civilstand

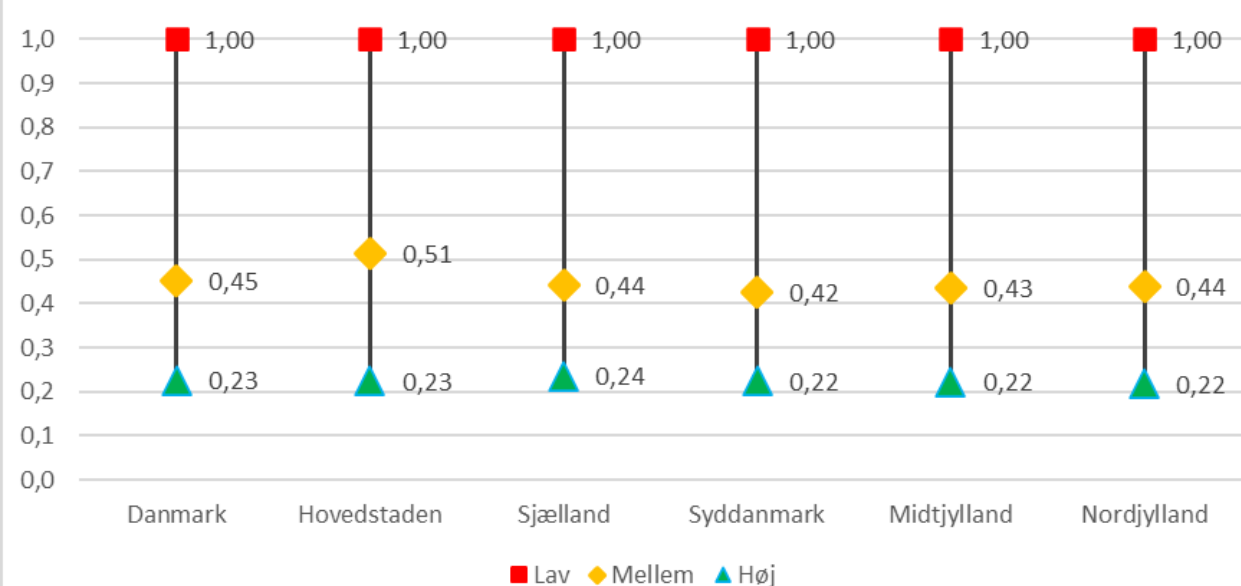

Risiko for død før 75 år – Indkomst i Region

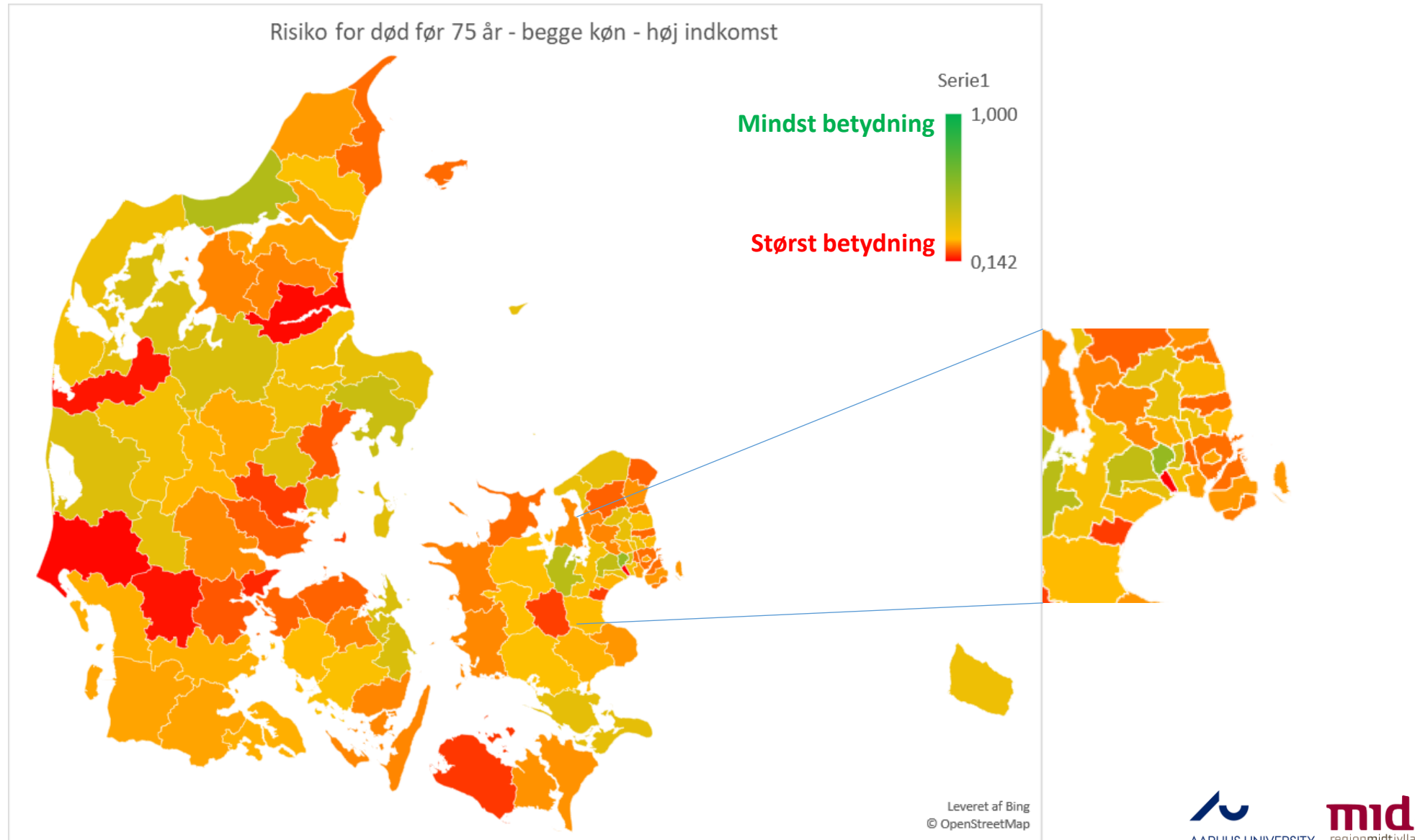
Risiko for død før 75 år - Kvinders indkomst

Risiko for at før 75 år - Mænds indkomst

Risiko for død før 75 år – Kommuner og indkomst

Opsamling

- I Danmark er der geografisk ulighed:
 - **Jo længere ned i detaljen – jo tydeligere bliver uligheden**
- Den sociale ulighed er markant for alle områder
 - **Jo længere ned i detaljen – jo tydeligere bliver områderne med størst social ulighed i sundhed**
- **Vi skal overveje at komme videre fra ”let og lige adgang”**

2 spørgsmål om geografisk og social ulighed

- Er der geografisk ulighed i at få kræft, når man tager højde for sociale forskelle?
 - **A) JA, nede i detaljen – ca. 20 procentpoint**
 - B) NEJ

- Hvad har størst betydning for, om man dør før man fylder 75 år?
 - A) BOPÆL x 2,5
 - **B) INDKOMST x 4**
 - C) CIVILSTAND x 3